

Kmetijo Rumpret, z domačim imenom Karlovček, v Šentjerneju poznajo že več kot 200 let. Mlad prevzemnik Nejc upravlja s 30 hektarji sadovnjakov in 20 hektarji vinogradov. Z ročno košnjo vzdržuje zadnje večje sklenjene površine suhih travnišč na Gorjancih, natančneje pri Sv. Miklavžu, s čimer ohranja tako naravno dediščino kot tudi ljudske običaje. S svojim inovativnim pristopom, podjetniško žilico in spoštovanjem do tradicije ustvarja edinstvene proizvode. Na kmetiji varstvo narave združujejo s pridelovanjem vrhunskih izdelkov – različnih sort vina, sadnih sokov, jabolčnega čipsa in bučnega olja.

Nejc Rumpret: »Pred projektom EIP se nisem zavedal bogastva rastlin na svojem travniku. Z veseljem in ponosom ugotavljam, da z našim delom nadaljujemo delo naših prednikov in s tem zagotavljamo življenjski prostor za redke rastline.«

Bogastvo izkušenj, medgeneracijski prenos znanja in pozorno opazovanje narave so le nekateri dejavniki, zaradi katerih kmetje dobro poznajo vpliv načina upravljanja na vrstno pestrost suhih travnišč. Kmetje so od nekdanj časa kmečkih opravil prilagajali razvojnim krogom v naravi. Dobro poznavanje cvetenja in semenja cvetlic ter prilagajanje košnje so omogočili, da so travniške rastline lahko zacvetele, razvile semena in jih odvrgele, s čimer se je ohranila pestrost travnišč.

Pozna košnja pripomore k ohranjanju vrstne pestrosti travnišč, tega vedno redkejšega življenjskega prostora.

S prenosom strokovnega znanja s strokovnjakov na kmete in z njihovimi bogatimi izkušnjami glede obdelovanja svojih kmetijskih površin, lahko najbolj učinkovito zagotovimo ohranjanje vrstno pestrih travnišč, teh vedno hitreje izginjajočih biserov narave. Predvsem pa je pomembno, da kmetje svoje znanje delijo z drugimi kmeti, po pristopu »kmet uči kmeta«, saj se ob medsebojnem spodbujanju in sodelovanju krepi zavedanje o pomenu ohranjanja narave.

Izdal: Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
Besedilo: dr. Nika Debeljak, Monika Podgorelec, Matej Simčič, Ljudmila Strahovnik, Barbara Stupan, Aljaž Novak, Urška Modic (ZRSVN)
Avtorji fotografij: Monika Podgorelec, Urša Pogačnik, Ljudmila Strahovnik, Barbara Stupan (ZRSVN)
Oblikovanje: Aleksandra Anzulović (ZRSVN)
Pregled: Suzana Plohl (ZRSVN)
Tisk: Art 32 d.o.o., Špes grafični studio
Naklada: 250, marec 2025

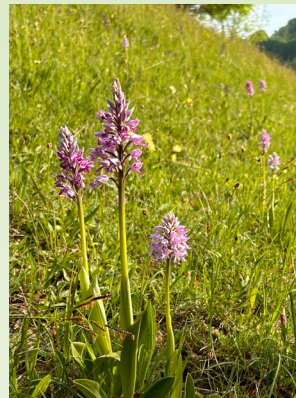
VARUHI suhih travnišč

Suha travnišča so površine, porasle s travami in travniškimi cvetlicami, ki rastejo na suhih, plitvih in s hranili revnih tleh, pod gozdno mejo. Zanje je značilna velika vrstna pestrost. Ustvaril jih je človek in jih še danes vzdržuje z zmerno košnjo ali pašo, pogosto pa kmetje kombinirajo oboje. V brošuri predstavljamo partnerske kmetije projekta EIP – Suha travnišča, ki aktivno ohranjajo suha travnišča ter njihov pogled na ohranjanje ravnovesja med kmetijsko dejavnostjo in varovanjem narave.

KMETIJA BRATUŠEK

Kmetija Bratušek leži v dolini potoka Bela, kjer se nahaja tudi manjši del kmetijskih zemljišč, večji del zemljišč pa obdelujejo na pobočju (»na bregi«) nad hišo ter na oddaljeni lokaciji v Paradižu. Pozorno oko Vide Bratušek na travniku za hišo opazi številne vrste, značilne za suha travišča, med njimi s svojo barvitostjo izstopajo kukavičevke. Izmed teh jo najbolj razveselijo piramidasti pilovci in čmrljelika mačja ušesa. Kmetijo popestri tudi mlaka pred hišo, ki je pomemben življenjski prostor za številne dvoživke, kot so rjave žabe, krastače in pupki.

Vida Bratušek: »Travnik je zame pomemben habitat. Veseli me, ko vse mrgoli od življenja in je polno čebel. To je balzam za mojo dušo.«

KMETIJA ČRNIVEC

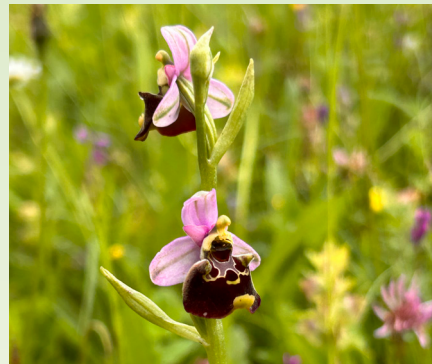
Na **kmetiji Črnivec**, ki jo najdemo v Cirkulanah, skupaj s svojim možem gospodari gospa Ana. Pred leti sta z velikimi naporima obnovila zaraščene pašnike na posestvu v Brezovcu, kjer zdaj uspevata tudi trizoba kukavica in jadranska smrdljiva kukavica. Pašnike vzdržujeta s pašo telic in konjev ter s košnjo. Posestvo poživlja petje ptic, ki gnezdiijo na vejah in v duplih visokodebelnih travniških sadovnjakov, pred leti pomlajenih s 50 sadikami. Ponosna sta tudi na več kot 300 let star hrast na domačiji.

Ana Črnivec: »Veseli me, da smo sodelovali v projektu, da smo lahko fotografirali rastline in to znanje delili naprej. Želim si, da bi se bolj podpiralo ljudi, ki se odločijo za ohranjanje ekstenzivnih travnikov, še posebej mlade. V Halozah se je veliko površin že zarastlo, žal se premalo travišč ohrani za naše zanamce.«

KMETIJA KOREZ

Ob reki Dravinji leži ekološka **kmetija Korez**. Kljub zahtevnim razmeram so travniki pisani in polni raznovrstnih značilnic suhih travišč. Skrben gospodar Branko z zanimanjem spremlja svoje gospodarstvo, na katerem najde številne zavarovane kukavičevke, kot so piramidasti pilovec, čmrljelika mačje uho in druge. Pri prepoznavanju rastlin mu na pomoč velikokrat priskoči sin Miha. Lani je Branko prvič opazil tudi jadransko smrdljivo kukavico, ki je v tem delu Haloz prava redkost. Na kmetiji rastejo tudi stara visokodebelna drevesa, nekatera izmed njih dosegajo izjemne dimenzije. Še posebej je Branko ponosen na več kot 200 let staro lipo, ki raste na Jelovicah in je vidna iz širše okolice ter na 26 metrov visok skorš.

Branko Korez: »Že sam sem dolgo opazoval rastline na travniku, predvsem kukavičevke, vendar jih nisem dobro poznal. Všeč mi je, da sem jih v projektu bolje raziskal, predvsem kako kmetovanje vpliva na njih.«

KMETIJA LORBER

Med griči pod Donačko goro **družina Lorber** obdeluje haloške strmine. Med Sv. Ano in Starim Gradom ležijo številni travniki, ki jih s skupnimi močmi obdelujejo vsi člani družine. Na vrstno pestrih travniških kmetije je bilo do zdaj zabeleženih 5 vrst kukavičevk. Z veliko truda obnavljajo zaraščajoče travniške površine na območju Jelovice in Stoparc. Njihovo delo je ključno za preprečevanje zaraščanja in za ohranjanje teh dragocenih življenjskih prostorov.

Martin Lorber: »Največja grožnja ohranjanja travišč je njihovo opuščanje zaradi premajhne finančne podpore. Želimo si, da bi bil pomen travišč ustrezno finančno ovrednoten in cenjen.«

KMETIJA VOLAJ

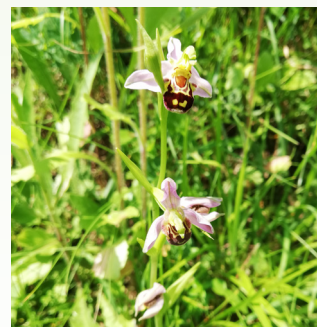
Gospodarstvo Volaj leži na severnem pobočju Kuma, nad reko Savo, v vasi Dobovec. Travnike upravljajo na tradicionalen način, s pozno košnjo in pašo, s čimer ohranjajo tudi vrstno pestra travišča. Na kmetiji je bilo zabeleženih 5 različnih vrst kukavičevk ter številne značilne vrste suhih travišč. V visokodebelnih sadovnjakih so zasajene avtohtone stare sorte jablan, kot so bobovec, krivopecelj in kosmač, pa tudi hruške, slive in češnje. Skrbno vzdrževani sadovnjaki so življenjski prostor številnih živali. Kmetijo si radi ogledajo tudi osnovnošolci, ki tam spoznavajo kmečka opravila in živali.

Jože Volaj: »Mi bomo delali kot naši predhodniki. Rezultati bodo potrdili dobro dosedanje prakso. Kmetijska politika pa je sedaj ključna, da zagotovi specifično finančno ravnovesje za delo in za ohranjanje pisanih travnikov tudi v prihodnje.«

KMETIJA KREŽE

Eko **kmetija Kreže** leži na območju Kuma, v Podkraju, v občini Hrastnik. Travnike vzdržujejo s košnjo in pašo slovenske avtohtone pasme cikastega goveda. Sonaravno upravljanje travišč se odraža tudi v pestrosti kukavičevk, saj je tam mogoče najti kar 10 različnih vrst. Te jih razveseljujejo od pomladi do jeseni, ko zacveti zavita škrbica. Poleg govedoreje, ki je zanje primarna dejavnost, pridelujejo tudi jagode. V visokodebelnih sadovnjakih so zasajene avtohtone stare sorte, v katerih velik del predstavljajo stara drevesa z dupli in luknjami, ki so pomemben življenjski prostor številnih prostoživečih živali, predvsem ptic.

Jože Kreže: »Smo le začasni skrbniki zemlje, ki smo jo dobili v upravljanje. Zato smo dolžni skrbeti za naše pisane travnike, živeli v njih in da takšni ostanejo tudi našim zanamcem.«